

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КІСЛИЦИНА Ірина Олександрівна

УДК 343.163:343.222

**РОЛЬ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ
НА ПІДСТАВІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ:
ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, професор
ПОЛЯНСЬКИЙ Юрій Євгенович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
проректор з навчально-методичної
та виховної роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
РУДЕНКО Микола Васильович,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна,
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін;

кандидат юридичних наук, доцент
КРАВЧУК Володимир Миколайович,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
доцент кафедри теорії та історії держави і права

Захист відбудеться 17 березня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: Україна, 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий « 14 » лютого 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасній Україні здійснено реформування усієї системи органів прокуратури, уточнення її функцій, правового статусу прокурорів. У зв'язку із цим виникають нові теоретичні та практичні проблеми, що потребують вирішення. Однією з основних проблем є надмірна завантаженість слідчих органів, прокуратури і судів, а також довготривалість розслідування. Безумовно, забезпечення ефективного розслідування кримінальних правопорушень, своєчасність та якість розгляду кримінальних справ судами і справедливості вироків є одними з найважливіших задач кримінального судочинства. Для спрощення і прискорення кримінального провадження в Україні з 2012 р. діє інститут угод про визнання винуватості. Проте при його застосуванні виникають численні прогалини і колізії, пов'язані з різними аспектами їх укладення і виконання, які залишаються неусунутими на законодавчому рівні.

Правові реформи, які відбуваються в Українській державі, спрямовано на гармонізацію законодавства України із законодавством інших демократичних держав. До того ж, реформування усієї системи органів прокуратури та, зокрема, позбавлення прокуратури функції загального нагляду є однією з умов поглиблення євроінтеграції України. Для цього прокуратура використовує нові нестандартні методи для протидії злочинності, захисту прав і законних інтересів громадян, серед яких і можливість укладення угод про визнання правопорушниками винуватості.

Процес реформування органів прокуратури почав прискорюватися з 2012 р., коли було прийнято низку нормативних актів стосовно її ролі у системі держави, у тому числі стосовно укладення угод про визнання винуватості. Так, було прийнято Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК 2012 року), нова редакція закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), видано Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод», Постанову Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015 р. № 13 «Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод» з відповідними рекомендаціями.

Запровадження до законодавства України такого інституту як угода про визнання винуватості не було поспішним кроком і сліпим копіюванням законодавства деяких зарубіжних країн. Це обумовлено нагальною необхідністю приведення національного законодавства до міжнародних стандартів та запозичення позитивного іноземного досвіду з урахуванням національних особливостей. На міжнародному рівні рекомендації щодо спрощення процедури судового розгляду та досудового розслідування

містяться в Рекомендації № 6 R(87) 18 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам від 17 вересня 1987 року «Стосовно спрощення кримінального правосуддя» та інших рекомендаційних актах.

Зарубіжний досвід використання угод про визнання винуватості свідчить, що така процедура уже понад століття існує у США, а також останнім часом стала популярною у країнах Європи та в окремих державах пострадянського простору. Можливість укладення угод про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) має багато переваг, серед яких: спрощення процесів розслідування кримінальних правопорушень, процесуальна економія, зменшення навантаження на правоохоронні органи та суди, скорочення судового розгляду справ, здатність узгодити вид та міру покарання обвинуваченому, який висловив згоду співпрацювати зі слідством і судом.

Як свідчать статистичні дані, прокурори активно використовують можливість укладення угод про визнання винуватості. Ці угоди укладаються переважно щодо злочинів невеликої та середньої тяжкості (85%). Більшість угод підписується сторонами під час досудового розслідування (80%), а затверджується на підготовчому судовому провадженні.

Більшість наукових досліджень даної проблеми здійснено ще до прийняття чинного КПК України та Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р., причому угоди про визнання винуватості розглядалися лише із кримінально-процесуальної точки зору. Надто мало уваги приділялося організаційній ролі прокурора як ключової фігури угоди про визнання винуватості, оскільки прокурор передусім сам має дотримуватися вимог закону і водночас є гарантом дотримання законного порядку укладення угод про визнання винуватості, слідкує, щоб ця процедура відповідала закону і забезпечувала дотримання прав людини.

Популярність угод про визнання винуватості у суспільстві і невелика кількість досліджень організаційного аспекту ролі прокурора у процесі їх укладення підкреслює актуальність та необхідність детального і ґрунтовного дослідження пов'язаних із цим проблем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану наукової діяльності кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» «Правові аспекти судово-правової реформи» на 2011–2015 роки, як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011– 2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671) та плану науково-дослідної діяльності кафедри організації судових, правоохоронних органів

та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» «Шляхи вирішення проблем судової влади, правоохоронних органів та адвокатури в умовах євроінтеграції України» на 2016–2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016– 2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є вироблення практичних та наукових рекомендацій щодо удосконалення ролі прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі задачі:

- висвітлити генезис інституту угод про визнання винуватості;
- розкрити поняття і правову природу угод про визнання винуватості;
- визначити основні риси зазначених угод;
- охарактеризувати правовий статус прокурора як ініціатора і учасника угод про визнання винуватості;
- розкрити роль прокурора як процесуального керівника при укладенні угод про визнання винуватості;
- з'ясувати мотивацію дій прокурора при укладенні угод;
- визначити принципи укладення угод про визнання винуватості;
- охарактеризувати організацію процесу укладення зазначених угод для виокремлення взаємопов'язаних етапів, в яких бере участь прокурор;
- розкрити порядок участі прокурора в укладенні угод у досудовому кримінальному провадженні, у підготовчому судовому провадженні та у процесі судового розгляду;
- визначити шляхи удосконалення участі прокурора в укладенні і реалізації угод про визнання винуватості.

Об'єктом дослідження є організаційні аспекти діяльності прокурора у кримінальному провадженні як явище правової дійсності.

Предметом дослідження є роль прокурора у кримінальному провадженні при укладенні і виконанні угод про визнання винуватості.

Методи дослідження, що використані у роботі, обрано з урахуванням особливостей досліджуваних проблем. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить загальний діалектичний метод, застосування якого дозволило розглянути досліджувані явища у процесі їх розвитку (р.р. 1, 2, 3, 4). Історичний та порівняльно-правовий методи використано для дослідження історії розвитку інститутів, подібних до угод про визнання винуватості у зарубіжних країнах, і для порівняння їх між собою і українським законодавством та практикою їх застосування (п. 2.1). Використання формально-юридичного методу дозволило проаналізувати нормативні акти, які регулюють правовий статус прокурора і судді у цій сфері, а також процес укладення угод про визнання винуватості

(р.р. 2, 3, 4), а герменевтичний метод використано при тлумаченні цих нормативних актів (р.р. 2, 3, 4). Застосування загально-логічних методів аналізу і синтезу дозволило виробити цілісне уявлення про предмет дослідження (р.р. 1, 2, 3, 4). Методи індукції та дедукції (від загального до конкретного і від конкретного до загального) дали можливість розкрити статус прокурора, принципи укладення угод про визнання винуватості (п.п. 2.3, 3.3.). При роботі з емпіричними джерелами використано статистичні показники, а також методи анкетування та опитування працівників прокуратури для з'ясування їх думки щодо окремих аспектів укладення угод про визнання винуватості (п.п. 4.1, 4.2, 4.3).

Теоретичну основу дослідження становлять праці таких вчених, що досліджували правовий статус прокурора, а також висвітлювали питання стосовно реалізації спрощених процедур у кримінальному провадженні, як: О.В. Баулін, В.І. Бояров, І.В. Гловюк, В.В. Долежан, І.В. Єна, П.М. Каркач, М.В. Косюта, В.М. Кравчук, Є.О. Курта, В.Т. Маляренко, І.Є. Марочкін, В.М. Махов, М.А. Погорецький, Ю.Є. Полянський, Н.О. Рибалка, М.В. Руденко, Г.П. Середа, М.І. Смирнов, І.О. Сопронюк, В.В. Сухонос, О.Ю. Татаров, В.М. Тертишник, В.М. Юрчишин та ін.

Особливу увагу угоді про визнання винуватості приділяли у своїх працях Г.П. Власова, Ю.М. Грошевий, О.Г. Добровольська, Ю.М. Дьомін, О.П. Кучинська, О.О. Лесяк, Д.М. Любань, Р.В. Новак, В.Т. Нор, І.В. Паризький, Є.В. Повзик, П.В. Пушкар, Г.Ю. Саєнко, І.А. Тітко, Г.Є. Тюрін, Л.Д. Удалова, П.В. Холодило та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані щодо практики укладення угод про визнання винуватості та узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, зроблені у 2013–2014 рр.; аналіз даних судової статистики щодо розгляду справ і матеріалів місцевими загальними судами, апеляційними судами областей та міста Києва за 2015 р.; аналіз даних звіту про роботу прокурора за січень–грудень 2016 р. та за 6 місяців 2017 р., результати анкетування 100 працівників прокуратури; матеріали кримінальних проваджень з укладеними угодами про визнання винуватості та судових рішень, винесених на підставі обвинувальних актів, що надійшли з такими угодами (2012–2016 рр.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням ролі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості:

уперше:

розкрито співвідношення понять «статус» та «роль» стосовно прокурора, який є ініціатором та учасником угоди про визнання винуватості;

обґрунтовано висновок щодо того, що законодавча назва «угода про визнання винуватості» неповною мірою розкриває зміст цього правового інституту, оскільки в обох сторін договору є як права, так і обов'язки. Запропоновано змінити назву цієї угоди на назву «угода про визнання винуватості та пом'якшення відповідальності»;

розкрито елементи правового статусу прокурора як ініціатора й учасника угоди про визнання винуватості, до якого належать такі елементи: 1) норми права, що регулюють цей аспект правового статусу прокурора; 2) його правосуб'єктність; 3) права; 4) обов'язки; 5) гарантії; 6) відповідальність;

охарактеризовано роль прокурора – процесуального керівника при укладенні угоди про визнання винуватості;

визначено мотивацію прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості як сукупність і послідовність мотивів та причин, що спонукають і направляють його до вчинення цих дій;

доведено необхідність надання можливості захисникові ініціювати процес переговорів для подальшого укладення між його підзахисним та прокурором угоди про визнання винуватості;

удосконалено:

визначення угоди про визнання винуватості як домовленість між стороною обвинувачення в особі прокурора і стороною захисту: підозрюваного, обвинуваченого, їх представників, в якій погоджуються умови обвинувального вироку, що пом'якшують покарання у разі беззаперечного визнання винуватості відповідно до обвинувального акта;

розмежування понять «мотивація» і «мотивування» у контексті дій прокурора при укладенні угоди з підозрюваним (обвинуваченим); класифікацію за різними підставами мотивів, що спонукають прокурора до укладення угод про визнання винуватості;

зміст принципів укладення угод про визнання винуватості;

порядок участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості на різних етапах: у досудовому кримінальному провадженні, у підготовчому судовому провадженні, у процесі судового розгляду;

висновок щодо необхідності погодження прокурором проекту угоди про визнання винуватості з керівником прокуратури або прокурором вищого рівня;

напрями удосконалення участі прокурора в укладенні та реалізації угод про визнання винуватості (запропоновано внести зміни до законодавства щодо регулювання угод про визнання винуватості, зокрема, щодо виокремлення угод про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим та угод про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим в окремих розділах КПК);

набули подальшого розвитку:

історико-правовий аналіз компромісних процедур, подібних до угод про визнання винуватості у зарубіжних державах, а також альтернатив укладення угод про визнання винуватості за національним законодавством;

різні підходи до розуміння угоди про визнання винуватості;

підстави та обставини, які враховуються прокурором у процесі укладення угод про визнання винуватості;

виокремлення послідовних етапів, з яких складається кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості;

порядок участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні та у процесі судового розгляду.

Практичне значення одержаних результатів випливає з актуальності роботи та конкретизується у сформульованих теоретичних висновках і практичних рекомендаціях, які можна використати у(в):

науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних і практичних аспектів діяльності прокурора при укладенні угод про визнання винуватості та удосконалення цієї практики;

правотворчій діяльності – для удосконалення законодавства, що регулює правовий статус, повноваження прокурорів, а також кримінального процесуального законодавства у цій сфері;

організаційно-управлінській діяльності прокуратури – для вироблення практичних рекомендацій працівникам прокуратури стосовно процесуального керівництва за розслідуванням кримінальних правопорушень, в яких є можливим застосування спрощених порядків судочинства та контролю за їх діяльністю;

навчальному процесі – для участі у підготовці навчальних планів і програм, навчально-методичної літератури, текстів лекцій і планів семінарських занять, наукових статей і тез конференцій, науково-дослідній роботі студентів.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми реформування прокуратури» (м. Харків, 15 травня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституціональні механізми забезпечення

розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми судового права» (м. Харків, 20 квітня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації знайшли відображення у 5 статтях, 4 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному виданні, а також у 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок, із них основного тексту – 170 сторінок. Список використаних джерел налічує 242 найменування і розміщений на 25 сторінках. Додатки – на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, його наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та публікації результатів дослідження, структури та обсягу дисертації.

Перший розділ «Джерельна і методологічна база дисертаційного дослідження» складається з двох підрозділів, присвячених аналізу зарубіжної і вітчизняної літератури з питань кримінального провадження на підставі угод, та методології дослідження проблем кримінального провадження на підставі угод.

У **підрозділі 1.1. «Аналіз зарубіжної і вітчизняної літератури з питань кримінального провадження на підставі угод»** зазначено, що угоди про визнання винуватості викликали зацікавленість у науковців і практиків, проте, наявні роботи за цією проблематикою написані здебільшого з позицій кримінального процесуального права, а роль прокурора як учасника цих угод не можна вважати повністю розкритою. На дисертаційному рівні організаційну роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод досліджено Г.Є. Тюріним, проте автор розглянув участь прокурора при укладенні двох видів угод – про примирення та визнання винуватості, не повною мірою розкриваючи усі проблемні аспекти участі прокурора саме при укладенні угод про визнання винуватості.

У **підрозділі 1.2. «Методологія дослідження проблем кримінального провадження на підставі угод»** для аналізу предмета дослідження

обрано комплекс методів, що утворюють його методологічну основу. У дослідженні використано різні методи, яких, у відповідності до методології юридичної науки, прийнято поділяти на декілька груп. До першої групи належать філософські методи: діалектичний (загальнофілософський), герменевтичний. Друга група містить загальнонаукові методи: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, історичний. До групи міждисциплінарних методів, використаних у процесі дослідження, можна зарахувати статистичний метод, методи опитування, анкетування. Остання група містить у собі спеціально-наукові методи: формально-юридичний, порівняльно-правовий та порівняльно-історичний. Саме за допомогою таких методів у їх системі досліджено об'єкт та предмет наукового пошуку. За допомогою статистичного методу здійснено анкетування 100 працівників прокуратури, результати якого використано для вироблення пропозицій щодо удосконалення законодавства стосовно участі прокурора при укладенні угод про визнання винуватості.

Важливим елементом методології є понятійно-категоріальний апарат. Від його використання значною мірою залежать результати наукового дослідження. Зроблено висновок щодо необхідності розмежування понять «статус» та «роль», у тому числі стосовно прокурора – учасника (сторони) угоди про визнання винуватості. Підкреслено, що роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості має прояв тоді, коли він використовує свої законні права і виконує обов'язки, якими його наділено як представника органу прокуратури під час ініціювання або укладення відповідної угоди. Інша ж особа, яка не має такої сукупності прав і обов'язків, не може відігравати цю роль.

Розділ другий «Загальнотеоретичні проблеми участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод» складається з трьох підрозділів і присвячений загальним аспектам участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі таких угод: історії розвитку інституту укладення угод про визнання винуватості, поняттю та основним рисам цих угод. Особливої уваги приділено правовому статусу прокурора як ініціатора та учаснику угоди про визнання винуватості.

У **підрозділі 2.1. «Історія розвитку інституту укладення угод про визнання винуватості у світовій та вітчизняній практиці»** обґрунтовано, що угоди про визнання винуватості є досить поширеним різновидом компромісних процедур у кримінальному процесі. Подібні інститути є властивими деяким країнам Європи (Франція, Німеччина, Італія), країнам пострадянського простору (Молдова, Росія, Грузія та ін.). Але батьківщиною угод про визнання винуватості вважається США.

Зазначено, що в українському законодавстві інститут угод про визнання винуватості з'явився разом із КПК 2012 р., проте можна стверджувати, що певні передумови для застосування цього інституту

існували ще у КПК 1960 р. Так, з'явлення із зізнанням, щире каяття або об'єктивне сприяння розкриттю злочину тягнуло призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, або навіть звільнення від кримінальної відповідальності. До того ж, у випадках, коли підсудний визнавав себе винним під час судового слідства, справа розглядалась у спрощеному порядку.

За статистичними даними про участь прокурора у суді першої інстанції за перше півріччя 2017 р. ухвалено вирок на підставі угод про визнання винуватості у підготовчому судовому засіданні у 4090 справах, що становить 26,8% від участі прокурора у підготовчому судовому засіданні. У судовому розгляді ухвалено вирок на підставі угоди про визнання винуватості у 460 випадках, що становить 1,5% від загальної кількості проваджень, розглянутих за участю прокурора у судових засіданнях судами першої інстанції з ухваленням вироку. Це дає підстави стверджувати, що прокурори, підтримуючи державне обвинувачення при розгляді справ у судах першої інстанції, досить часто використовують можливість укладення угод про визнання винуватості.

У *підрозділі 2.2. «Поняття та основні риси угод про визнання винуватості»* зазначено, що існують різні наукові погляди на поняття та сутність угоди про визнання винуватості як на: 1) інститут кримінального процесу, спрямований на спрощення та скорочення процедури розгляду кримінальних справ, зменшення строків перебування осіб під вартою, заощадження коштів та часу, що витрачаються на розгляд кримінальних справ, позасудове вирішення конфліктних ситуацій, зменшення навантаження на суди та суддів; 2) спрощені форми кримінального провадження; 3) правові акти, подібні до цивільно-правових угод; 4) засіб розв'язання кримінальних конфліктів завдяки компромісу. Проте, ці підходи не повністю розкривають зміст інституту угод про визнання винуватості.

Запропоновано таке визначення: угода про визнання винуватості – це домовленість між стороною обвинувачення в особі прокурора і стороною захисту в особі: підозрюваного, обвинуваченого, їх представників, в якій погоджуються умови обвинувального вироку, що пом'якшують покарання у разі беззаперечного визнання винуватості відповідно до обвинувального акта.

Висловлено думку щодо того, що назва «угода про визнання винуватості», яка міститься у КПК, не повною мірою розкриває зміст цього правового інституту, оскільки в обох сторін договору є як права, так і обов'язки, які кореспондують між собою. Основний обов'язок підозрюваного чи обвинуваченого при укладенні угоди про визнання винуватості – беззаперечно визнати свою вину та співпрацювати зі слідством, а обов'язок прокурора – запропонувати призначити меншу

міру чи вид покарання з тих, які передбачені санкцією відповідної статті КК України з урахуванням позиції захисту. Відтак запропоновано таку назву цієї угоди з урахуванням її спрямованості – «про визнання винуватості та пом'якшення покарання».

Запропоновано та обґрунтовано доцільність у розділі VI КПК «Особливі порядки кримінального провадження» главу 35 «Кримінальне провадження на підставі угод» поділити на дві частини: «Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості та пом'якшення покарання» і «Кримінальне провадження на підставі угод про примирення між обвинуваченим і потерпілим». Це дозволить краще орієнтуватись у відповідних нормах законодавства й уникати помилок при їх тлумаченні і застосуванні.

У *підрозділі 2.3. «Правовий статус прокурора як ініціатора і учасника угоди про визнання винуватості»* при дослідженні правового статусу прокурора, завдяки використаному методу від загального до конкретного, зроблено висновок щодо того, що процесуальний статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості є складною та багатоаспектною категорією. У широкому розумінні він містить у собі такі елементи: 1) норми права, що регулюють цей аспект правового статусу прокурора; 2) його правосуб'єктність; 3) права; 4) обов'язки; 5) гарантії; 6) відповідальність. У вузькому розумінні зміст правового статусу прокурора слід розглядати лише як його права та обов'язки.

Доведено, що роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості і процесуального керівника має прояв у таких діях і рішеннях: 1) здійснюючи нагляд за розслідуванням, він може, враховуючи міркування процесуальної економії, бути ініціатором укладення угоди про визнання винуватості, що аж ніяк не применшує його статусу як державного обвинувача; 2) прокурор розглядає звернення інших учасників процесу, передусім, захисника, з пропозиціями укладення такої угоди, зважає можливість задоволення таких звернень; 3) прокурор може за потреби взяти участь у консультаціях з іншими учасниками процесу, передусім з обвинуваченим та його захисником, із приводу укладення угоди; 4) прокурор підписує угоду про визнання винуватості та направляє її для розгляду судом або відмовляється це робити через відсутність законних підстав і наявність перешкод; 5) прокурор бере участь у розгляді судом угоди про визнання винуватості та підтримує її або, за наявності перешкод, відмовляється від затвердження угоди; 6) у разі невиконання засудженим угоди про визнання винуватості звертається, відповідно до ст. 476 КПК, до суду, який затвердив угоду, з клопотанням про скасування вироку; 7) у разі скасування вироку, прокурор повертає собі повноваження як процесуальний керівник при здійсненні нагляду за розслідуванням і підтриманням публічного обвинувачення у повному обсязі, або відповідні повноваження використовує інший прокурор.

Третій розділ дисертації «**Мотиви і принципи участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості**» складається з трьох підрозділів, в яких розглянуто мотивацію дій прокурора – учасника угод про визнання винуватості, принципи укладення цих угод, а також підстави та обставини, що враховуються прокурором у процесі укладення угод про визнання винуватості.

У підрозділі 3.1. «**Принципи укладення угод про визнання винуватості**» доведено, що можливість укладення угод про визнання винуватості має багато переваг. Проте, щоб цей процесуальний інститут не зашкодив притягненню винних до кримінальної відповідальності і призначенню справедливого покарання, прокурорам слід забезпечити суворе дотримання принципів укладення таких угод: верховенства права, законності, неупередженості, гуманізму, добровільності та наявності об'єктивних доказів винуватості особи. Прагнення до процесуальної економії жодною мірою не має порушувати принципи судочинства.

У підрозділі 3.2. «**Мотивація дій прокурора – учасника угод про визнання винуватості: можливі ризики цієї практики та шляхи запобігання їм**» обґрунтовано тезу про те, що до укладення угоди такого роду прокурора спонукають різні мотиви. Під мотивом укладення угоди про визнання винуватості запропоновано розуміти основну мету, досягнення якої прагне прокурор у цьому випадку, а під мотивацією – сукупність і послідовність мотивів і причин, що спонукають і спрямовують прокурора до здійснення конкретних дій.

Зазначено, що при укладенні угоди про визнання винуватості прокурор може керуватися різними мотивами, серед яких: прагнення своїми діями принести користь суспільству; бажання прискорити кримінальне провадження; прагнення знизити навантаження на співробітників прокуратури та правоохоронну систему у цілому; намір заощадити бюджетні кошти, необхідні для проведення експертиз та залучення свідків, які проживають за межами місцевості, на яку поширюється юрисдикція прокуратури і суду; прагнення оперативно розкрити злочин і притягнути винного до відповідальності, призначивши справедливе покарання; намір підвищити рівень розкриття злочинів і поліпшити криміногенну обстановку; мотив отримання суспільного визнання і перспектив кар'єрного зросту. В окремих випадках спонукальними мотивами при укладенні прокурором угоди про визнання винуватості можуть бути і такі, що мають корисливий характер; бажання скоріше позбутися даного кримінального провадження, не враховуючи відсутності серйозних підстав укладення угоди про визнання винуватості у конкретних випадках. Мотиви дій прокурора можна класифікувати за різними підставами. Практика укладення угод про визнання винуватості має певні ризики, яким можна запобігти у разі, якщо мотиви прокурора будуть відповідати потребам кримінального провадження і букві закону.

У підрозділі 3.3. *«Підстави та обставини, що враховуються прокурором у процесі укладення угод про визнання винуватості»* при розгляді підстав та обставин, на які посилається прокурор при вирішенні питання щодо укладення угод про визнання винуватості, зроблено висновок щодо того, що великим недоліком у прокурорській практиці є відсутність законодавчо закріплених підстав укладення угод про визнання винуватості. Натомість обставини, що враховуються прокурором при укладенні такої угоди, розкрито у ст. 470 КПК, проте цей перелік не є вичерпним і прокурор повинен ретельно дослідити усі матеріали справи, щоби прийняти із цього приводу рішення щодо укладення угоди про визнання винуватості.

Аналіз та удосконалення наявних наукових позицій дозволили виокремити та охарактеризувати такі підстави укладення угод про визнання винуватості: 1) вчинення кримінального правопорушення, що належить до певного ступеня тяжкості, як передбачено ч. 4 ст. 469 КПК України; 2) беззастережне визнання підозрюваним (обвинуваченим) вини у вчиненні кримінального правопорушення; 3) волевиявлення та згода сторін на укладення угоди; 4) внаслідок кримінального проступку чи злочину, якого скоїв підозрюваний (обвинувачений), шкоди завдано лише державним або суспільним інтересам; 5) відсутність потерпілого у кримінальному провадженні (крім випадку укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, внаслідок яких шкода завдана державним чи суспільним інтересам або правам та інтересам окремих осіб, у яких беруть участь потерпілий або потерпілі, за умови надання всіма потерпілими письмової згоди прокурору на укладення ними угоди).

Запропоновано виокремити такі етапи укладення угоди про визнання винуватості: 1) ініціювання укладення угоди; 2) обміркування пропозиції (індивідуальне чи колективне) щодо можливості укладення та змісту проекту угоди про визнання винуватості; 3) складання проекту угоди, а за потреби – її коригування; 4) підписання угоди щодо визнання винуватості; 5) передача угоди на розгляд суду; 6) розгляд угоди про визнання винуватості під час підготовчого судового засідання або у судовому провадженні; 7) клопотання щодо скасування вироку на підставі угоди про визнання винуватості через невиконання умов угоди; 8) апеляційне оскарження вироку на підставі угоди про визнання винуватості; 9) касаційне оскарження вироку після його перегляду судом апеляційної інстанції; 10) виконання угоди про визнання винуватості.

Четвертий розділ «Порядок участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості» складається з трьох підрозділів, в яких

акцентовано увагу на участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні, у підготовчому судовому провадженні та у процесі судового розгляду. Обґрунтовано, що порядок участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості на кожній стадії кримінального процесу має свої особливості.

У підрозділі 4.1. «Участь прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні» наголошено, що більшість угод про визнання винуватості ініціюються та підписуються на досудовій стадії; укладення угоди саме на такій стадії дозволяє реалізувати основну мету цього процесуального інституту – заощадження процесуального часу та коштів, а також зменшення навантаження на працівників правоохоронних органів та суду.

Доведено, що, незважаючи на провідну роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості, важливе значення має роль захисника обвинуваченого. Виходячи з того, що саме захисник роз'яснює клієнтові зміст угоди, у тому числі вид покарання, а також інші заходи, які може бути застосовано до нього у разі затвердження угоди судом; наслідки укладення та затвердження угоди; те, що, уклавши угоду, підозрюваний, обвинувачений відмовляється від права на повний судовий розгляд, під час якого сторона обвинувачення зобов'язана довести кожну обставину вчинення обвинуваченим кримінального правопорушення, а також те, що підозрюваного (обвинуваченого) за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості може бути притягнуто до кримінальної відповідальності, запропоновано ввести захисника до переліку ініціаторів укладення угоди про визнання винуватості, відповідно розширивши перелік, закріплений ч. 2 ст. 469 КПК.

Визначено особливості укладення угоди про визнання винуватості у випадках, коли кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, коли підозрюваним (обвинуваченим) є неповнолітня особа. Враховуючи особливості правового статусу неповнолітнього, до вирішення питання про укладення угоди про визнання винуватості доцільно залучати батьків та інших законних представників, а також служб охорони дітей та уповноваженого відповідного підрозділу органу Національної поліції. Доведено, що це дозволило би врахувати усі особливості вирішення цих питань щодо неповнолітніх. Аргументовано потребу попереднього узгодження тексту угоди про визнання винуватості з керівником прокуратури, що не порушує принципу незалежності та процесуальної самостійності прокурора. Запровадження такого порядку сприяло би запобіганню порушень законодавства при укладенні угод про визнання винуватості і потребує закріплення у КПК.

У підрозділі 4.2. «Участь прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у підготовчому судовому провадженні» проаналізовано відповідні матеріали прокурорської практики щодо участі прокурора

в укладенні угод про визнання винуватості на стадії підготовчого судового провадження. Виявлено, що переважна більшість (близько 85-90%) таких угод затверджується судом на підготовчому судовому провадженні. Розглянуто специфіку організації діяльності прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості на цій стадії кримінального судочинства, що включає в себе підготовку прокурора до судового засідання із вивченням і систематизацією матеріалів досудового розслідування, обов'язок прокурора роз'яснити обвинуваченому його право на укладення угоди, її механізм і наслідки, право прокурора звертатись до суду із клопотаннями, які стосуються справи та висловлювати правову позицію щодо можливості чи неможливості затвердження угоди про визнання винуватості на цій стадії.

У *підрозділі 4.3. «Участь прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у процесі судового розгляду»* підкреслено особливості участі прокурора як учасника угоди про визнання винуватості під час судового розгляду. Обґрунтовано, що роль прокурора у процесі судового розгляду, де в наявності є угода про визнання винуватості, проявляється у оголошенні ним обвинувального акту на початку судового засідання, доведенні відповідності угоди про визнання винуватості всім встановленим вимогам, а також можливості в подальшому звернутись до суду з вимогою про скасування вироку, яким затверджено угоду, якщо засуджений не виконав умови угоди. Проаналізовано проблемні аспекти участі прокурора та адвоката при укладенні угоди про визнання винуватості. Доведено необхідність перевірки судом повноважень не лише захисника обвинуваченого, але й прокурора під час судового розгляду. Доведено, що роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості не закінчується після винесення судом обвинувального вироку, яким затверджено угоду: на подальшому етапі прокурор здійснює контроль за виконанням угоди. За наслідками здійсненого дослідження вироблено пропозиції з удосконалення законодавства, яке регулює організаційну роль у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** сформульовано підсумки дисертаційного дослідження, наведено узагальнені дані про вирішення наукового завдання, вироблення практичних та наукових рекомендацій щодо удосконалення ролі прокурора при укладенні угоди про визнання винуватості.

1. Доведено, що угоди про визнання винуватості є різновидом компромісних процедур у кримінальному процесі. Аналогічні процедури містяться в законодавстві багатьох країн – у США вони розглядаються як контракт, який може бути укладено після виконання спеціальної,

встановленої законом процедури, як в письмовій, так і в усній формі; в Іспанії, Італії, Франції, – як «термінове доставлення до суду». Угоди у кримінальному провадженні, подібні до угод про визнання винуватості, наявні також у більшості країн пострадянського простору – Молдові, Росії, Грузії та ін. В українському законодавстві інститут угод про визнання винуватості запроваджено у 2012 р., але певні передумови для його застосування існували ще у КПК 1960 р. – з'явлення із зізнанням, щире каяття або об'єктивне сприяння розкриттю злочину тягнуло призначення більш м'якого покарання, ніж було передбачено законом або навіть звільнення від кримінальної відповідальності. Якщо підсудний визнавав себе винним під час судового слідства, справа розглядалась у спрощеному порядку. Чинне законодавство ще конкретніше вирішує ці питання.

2. Запропоновано таке визначення угоди про визнання винуватості – «домовленість між стороною обвинувачення в особі прокурора і стороною захисту: підозрюваного, обвинуваченого, їх представників, в якій погоджуються умови обвинувального вироку, що пом'якшують покарання у разі беззаперечного визнання винуватості відповідно до обвинувального акта». Встановлено, що угоду про визнання винуватості можна розглядати як: 1) інститут кримінального процесу; 2) вид спрощеної форми кримінального провадження; 3) певний аналог цивільно-правових угод; 4) засіб розв'язання кримінальних конфліктів завдяки компромісу. Обґрунтовано, що ці підходи, як і законодавча назва угод про визнання винуватості, не повною мірою розкривають зміст цього правового інституту, з урахуванням того, що обидві сторони угоди мають як права, так і обов'язки, які кореспондують між собою. Оскільки основним обов'язком підозрюваного або обвинуваченого при укладенні угоди про визнання винуватості є беззаперечне визнання своєї вини та співпраця зі слідством, а обов'язком прокурора є запропонування суду призначення меншої міри чи виду покарання із тих, яких передбачено санкцією відповідної статті КК України, запропоновано таку назву цієї угоди: «про визнання винуватості та пом'якшення відповідальності».

3. Основними рисами угоди про визнання винуватості є: двосторонність (укладення між прокурором, з одного боку, і підозрюваним (обвинуваченим), – з іншого); формулювання угоди відповідно до зазначених вимог і встановлений законом порядок укладення; добровільність; законність; доцільність; відповідність обставинам справи.

4. У широкому розумінні статус прокурора, як учасника угоди про визнання винуватості містить у собі такі елементи: 1) норми права, що регулюють даний аспект правового статусу прокурора; 2) його правосуб'єктність; 3) права; 4) обов'язки; 5) гарантії; 6) відповідальність. У вузькому розумінні зміст правового статусу прокурора містить у собі лише його права та обов'язки у відповідній ситуації.

5. Роль прокурора як учасника угоди про визнання винуватості і процесуального керівника має прояв у таких рішеннях і діях: 1) здійснюючи нагляд за розслідуванням та враховуючи міркування процесуальної економії, прокурор може бути ініціатором укладення угоди про визнання винуватості, що аж ніяк не применшує його статусу як державного обвинувача; 2) розглядає пропозиції інших учасників процесу, передусім, захисника, про укладення такої угоди; 3) може за потреби взяти участь у консультаціях з іншими учасниками процесу, передусім з обвинуваченим і його захисником, із приводу укладення угоди; 4) підписує угоду про визнання винуватості та направляє її для розгляду судом або відмовляється це робити через відсутність законних підстав і наявність перешкод; 5) бере участь у розгляді судом угоди про визнання винуватості та підтримує її або, за наявності перешкод, відмовляється від затвердження угоди; 6) у разі невиконання засудженим угоди про визнання винуватості звертається відповідно до ст. 476 КПК до суду, який затвердив угоду, з клопотанням про скасування вироку; 7) у разі скасування вироку, повертає свої повноваження як процесуальний керівник при здійсненні нагляду за розслідуванням і підтриманням публічного обвинувачення у повному обсязі.

6. До укладення угоди про визнання винуватості прокурора спонукають різні мотиви. Під мотивом укладення угоди про визнання винуватості запропоновано розуміти основну мету, досягнення якої прагне прокурор у цьому випадку, а під мотивацією – сукупність і послідовність мотивів і причин, що спонукають і спрямовують прокурора до здійснення конкретних дій.

7. Принципами укладення угоди про визнання винуватості є: законність, неупередженість, гуманізм, добровільність, наявність об'єктивних доказів винуватості особи. Провідним принципом кримінального провадження, на якому базуються інші принципи, є верховенство права. У діяльності органів прокуратури верховенство права означає, що прокуратура не повинна застосовувати положення правового акта, у тому числі закону, якщо його застосування суперечить конституційним принципам права, або порушуватиме права та свободи людини і громадянина, та не повинна допускати тлумачення закону, яке несправедливо обмежувало би такі права і свободи. Гарантією реалізації принципу верховенства права є закріплення у нормативних актах чітких правил і процедур діяльності прокуратури, а порушення вимог закону її працівниками тягне за собою відповідальність, передбачену законом, та відновлення порушених прав людини.

8. Виокремлено такі етапи процесу укладення угоди про визнання винуватості: ініціювання укладення угоди; обмірковування пропозиції (індивідуальне чи колективне) щодо можливості укладення та змісту

проекту угоди, про визнання винуватості; складання проекту угоди, а за потреби – її коригування; підписання угоди про визнання винуватості; передача угоди на розгляд суду; розгляд угоди про визнання винуватості під час підготовчого судового засідання або в судовому провадженні; клопотання про скасування вироку на підставі угоди про визнання винуватості через невиконання умов угоди; апеляційне оскарження вироку на підставі угоди про визнання винуватості; касаційне оскарження вироку після його перегляду судом апеляційної інстанції; виконання угоди про визнання винуватості.

9. Роль прокурора при укладенні угод про визнання винуватості на досудовій і судових стадіях кримінального провадження має свою специфіку, яка обумовлена його повноваженнями на кожній з цих стадій. Переважна більшість угод про визнання винуватості (близько 90%) затверджується судом на підготовчому судовому засіданні. Це дозволяє реалізувати основну мету цього процесуального інституту – заощадження процесуального часу та коштів, а також зменшення навантаження на прокурорів, органи розслідування і суд.

10. Попереднє узгодження тексту угоди про визнання винуватості з керівником прокуратури не порушує принципу незалежності і процесуальної самостійності прокурора. Це сприяє запобіганню порушень законодавства при укладенні угод про визнання винуватості і потребує законодавчого закріплення.

11. Для удосконалення порядку участі прокурора при укладенні угод про визнання винуватості запропоновано:

1) у розділі VI КПК «Особливі порядки кримінального провадження» главу 35 «Кримінальне провадження на підставі угод» поділити на дві частини: «Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості та пом'якшення покарання» і «Кримінальне провадження на підставі угод про примирення між обвинуваченим і потерпілим». Це дозволить краще орієнтуватись у відповідних нормах законодавства й уникати помилок при їх тлумаченні і застосуванні;

2) доповнити статтю 3 КПК пунктом 27 такого змісту: «угода про визнання винуватості – це домовленість між стороною обвинувачення в особі прокурора і стороною захисту: підозрюваного, обвинуваченого, їх представників, в якій погоджуються умови обвинувального вироку, що пом'якшують покарання у разі беззаперечного визнання винуватості відповідно до обвинувального акта»;

3) доповнити частину 2 статті 36 КПК пунктом 6 такого змісту: «бере участь як процесуальний керівник в укладенні і контролі за виконанням угод про визнання винуватості»;

4) надати можливість захисникові ініціювати процес переговорів для подальшого укладення між його підзахисним та прокурором угоди

про визнання винуватості та розроблення тексту проекту угоди, для цього викласти частину 2 статті 469 КПК у такій редакції: «Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного (обвинуваченого) чи його захисника»;

5) визначити у КПК строк до 48 годин, в який прокурор зобов'язаний надіслати підписану угоду про визнання винуватості до суду. Для цього у частині 1 статті 474 КПК слово «невідкладно» замінити на словосполучення «у строк до 48 годин» і викласти цю частину статті у такій редакції: «Якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою у строк до 48 годин надсилається до суду. Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втраченими зі сплином часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди»;

6) дозволити повторне звернення з угодою про визнання винуватості в одному кримінальному провадженні, у разі усунення або зміни обставин, визначених п.п. 1–3, 5 ч. 7 ст. 474 КПК України, які стали підставою для відмови в її затвердженні судом. Для цього викласти частину 8 статті 474 КПК у такій редакції: «Повторне звернення з угодою про визнання винуватості в одному кримінальному провадженні допускається у разі усунення або зміни обставин, визначених п.п. 1–3, 5 ч. 7 ст. 474 КПК України, які стали підставою для відмови в її затвердженні судом»;

7) розширити коло суб'єктів кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про визнання винуватості та про примирення відповідно до ст. 389-1 КК. Для цього викласти статтю 389-1 КК «Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості» у такій редакції: «Умисне невиконання засудженим, потерпілим або прокурором угоди про примирення або про визнання винуватості – карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кісліцина І. Про поняття та історичний аспект розвитку інституту укладання угод про визнання винуватості у світовій й вітчизняній науці та юридичній практиці. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 273–278.

2. Кісліцина І.О. Правовий статус прокурора як учасника угоди про визнання винуватості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. № 35. Ч. 2. 2015 р. С. 172–177. (Серія «Право»).

3. Кислицына И. О мотивации действий прокурора при заключении соглашения о признании виновности. *Legea si viata – Publicație științifico-practică*. 2016. № 4. С. 31–34.

4. Кісліцина І.О. Прокурор – гарант дотримання прав людини та основних засад судочинства при укладанні угод про визнання винуватості. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 173–178.

5. Кісліцина І.О. Актуальні питання участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lsej.org.ua/3_2017/56.pdf

6. Кісліцина І.О. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості: зарубіжний досвід. *Правове життя сучасної України*: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С.В. Ківалова (м. Одеса, 16–17 трав. 2014 р.). 2014. 820 с. Т.1. С. 225–227.

7. Кісліцина І.О. Мотивація дій прокурора – учасника угод про визнання винуватості. Ризики цієї практики та шляхи запобігання їм. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р.). 2015. Т. 2. 667 с. С. 150–152.

8. Кісліцина І.О. Про необхідність забезпечення прокурорами неухильного дотримання принципів судочинства при укладанні угод про визнання винуватості. *Проблеми реформування прокуратури*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квіт. 2016 р.): у 2 т. / редкол.: Л.М. Москвич (голова), А.В. Лапкін, І.В. Юревич [та ін.]. Харків: Право, 2016. Т.1. 224 с. – С. 70–73.

9. Кісліцина І.О. Роль прокурора при укладанні угод про визнання винуватості в досудовому кримінальному провадженні. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.). 2016. Т. 2. 712 с. С. 151–153.

10. Кісліцина І.О. Участь прокурора в укладанні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми судового права*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. Івана Єгоровича Марочкіна (м. Харків, 20 квіт. 2017 р.): у 2 т. / редкол.: Л.М. Москвич (голова) [та ін.]. Харків: Право, 2017. Т.1. 258 с. С. 194–197.

11. Кісліцина І.О. Участь прокурора в укладанні угод про визнання винуватості в підготовчому судовому засіданні. *Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.): у 2 т. / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса : Видав. дім «Гельветика», 2017. Т. 2. 848 с. С. 168–170.

АНОТАЦІЯ

Кіслицина І.О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура, Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.

Дисертація є однією з перших в українській правовій науці роботою, що присвячена дослідженню ролі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості. Досліджено організаційно-правові аспекти участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості. Системно проаналізовано історію розвитку інституту укладення угод про визнання винуватості, поняття та основні риси угод про визнання винуватості. Розкрито правовий статус прокурора як ініціатора і учасника угоди про визнання винуватості. Охарактеризовано мотивацію дій прокурора – учасника угоди про визнання винуватості. Проаналізовано принципи укладення таких угод, підстави та обставини, що враховуються прокурором у процесі укладення угод про визнання винуватості.

Розкрито порядок участі прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у досудовому кримінальному провадженні, у підготовчому судовому провадженні та у процесі судового розгляду. Сформульовано авторське визначення поняття угоди про визнання винуватості. Виокремлено 10 етапів процесу укладення угоди про визнання винуватості. Запропоновано законодавчо встановити термін у 48 годин для направлення прокурором обвинувального акта до суду. Сформульовано наукові пропозиції щодо удосконалення законодавства, яке регулює участь прокурора при укладенні угод про визнання винуватості.

Ключові слова: прокурор, державний обвинувач, угода про визнання винуватості, учасник угоди про визнання винуватості, організація роботи, кримінальне провадження, досудове провадження, судовий розгляд, укладення угод про визнання винуватості.

АННОТАЦИЯ

Кислицына И.А. Роль прокурора в уголовном производстве на основании соглашений о признании виновности: вопросы теории и практики. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.10 – судостроительство; прокуратура и адвокатура. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2018.

Диссертация посвящена исследованию роли прокурора в уголовном производстве на основании соглашений о признании виновности. Исследованы организационно-правовые аспекты участия прокурора в уголовном производстве на основании соглашений о признании виновности. Системно проанализированы история развития института заключения соглашений о признании виновности, понятие и основные черты соглашений о признании виновности.

Проанализировано соотношение понятий «статус» и «роль» в отношении прокурора – инициатора и участника соглашения о признании виновности. Обоснован вывод о том, что законодательное название «соглашение о признании виновности» не в полной мере раскрывает содержание этого правового института, поскольку у обеих сторон соглашения имеются как права, так и обязанности. Предложено заменить название этого соглашения на название «соглашение о признании виновности и смягчении ответственности».

Раскрыт правовой статус прокурора как инициатора и участника соглашения о признании виновности. Охарактеризована роль прокурора – процессуального руководителя при заключении соглашения о признании виновности, которая проявляется в том, что прокурор: 1) осуществляя надзор за расследованием, может, учитывая соображения процессуальной экономии, быть инициатором заключения соглашения о признании виновности; 2) рассматривает обращения других участников процесса относительно заключения такого соглашения; 3) может при необходимости принять участие в консультациях с другими участниками процесса, прежде всего с обвиняемым и его защитником, по поводу заключения соглашения; 4) подписывает соглашение о признании виновности для его рассмотрения в суде, или отказывается от этого из-за отсутствия законных оснований и наличия иных препятствий; 5) участвует в рассмотрении судом соглашения о признании виновности и поддерживает его или, при наличии препятствий, отказывается от утверждения соглашения; 6) в случае невыполнения осужденным соглашения о признании виновности обращается в соответствии со ст. 476 УПК в суд, который утвердил соглашение, с ходатайством об отмене приговора; 7) в случае отмены приговора использует свои полномочия как процессуальный руководитель при поддержании публичного обвинения в полном объеме.

Определена и проанализирована мотивация прокурора при заключении соглашения о признании виновности как совокупность и последовательность мотивов и причин, побуждающих и направляющих его к совершению этих действий. Обоснована необходимость предоставления возможности защитнику инициировать процесс переговоров для последующего заключения между его подзащитным и прокурором соглашения о признании виновности. Проанализированы принципы заключения соглашений о признании виновности, основания и

обстоятельства, учитываемые прокурором в процессе заключения таких соглашений.

Раскрыт порядок участия прокурора в заключении соглашения о признании виновности в досудебном уголовном производстве, в подготовительном судебном производстве и в процессе судебного разбирательства. Сформулировано авторское определение соглашения о признании виновности, в котором оно рассматривается как договоренность между стороной обвинения в лице прокурора и стороной защиты: подозреваемого, обвиняемого, их представителей, в котором согласовываются условия обвинительного приговора, смягчающие наказание в случае беспрекословного признания виновности в соответствии с обвинительным актом. Выделены 10 этапов процесса заключения соглашения о признании виновности. Предложено законодательно установить срок в 48 часов для направления прокурором обвинительного акта в суд вместе с подписанным сторонами соглашением о признании виновности. Сформулированы предложения по совершенствованию законодательства, регулирующего участие прокурора в заключении соглашений о признании виновности.

Ключевые слова: прокурор, государственный обвинитель, соглашение о признании виновности, участник соглашения о признании виновности, организация работы, уголовное производство, досудебное производство, судебное разбирательство, заключение соглашения о признании виновности.

SUMMARY

Kislitsyna I.O. The role of the prosecutor in criminal proceedings on the basis of agreements on the recognition of guilt: questions of theory and practice. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Ph.D. in Law Science by specialty 12.00.10 – judiciary; prosecutor's office and advocacy. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2018.

The dissertation is one of the first works in Ukrainian legal science devoted to the study of the role of the prosecutor in criminal proceedings on the basis of agreements on the recognition of guilt. The organizational and legal aspects of participation of the prosecutor in criminal proceedings on the basis of agreements on recognition of guilty are investigated. Systemically analyzed the history of the institute of concluding agreements on the recognition of guilt, the concept and main features of the agreements on the recognition of guilt. The legal status of the prosecutor as initiator and participant in the agreement on recognition of guilt is disclosed. The motivation of actions of the prosecutor – participant of the agreement on recognition of guilt is analyzed. The principles

of concluding such agreements, the grounds and circumstances taken into account by the prosecutor in the process of conclusion of agreements on the recognition of guilt are analyzed.

The procedure for the participation of the prosecutor in the conclusion of agreements on the recognition of guilt in pre-trial criminal proceedings, in preparatory proceedings and in the course of judicial review is disclosed. Formulated the author's definition of the concept of an agreement on the recognition of guilt. There are 10 stages of the process of concluding an agreement on the recognition of guilt. It is proposed to set a statutory term of 48 hours for the prosecution to send a charge to a court. The scientific proposals for improving the legislation, which regulates the participation of the prosecutor in concluding agreements on the recognition of guilt, are formulated.

Key words: prosecutor, state prosecutor, agreement on recognition of guilty, participant in the agreement on recognition of guilt, organization of work, criminal proceedings, pre-trial proceedings, judicial proceedings, conclusion of an agreement on the recognition of guilt.

Підписано до друку 01.02.2018.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.